

CÔNG TÁC BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG Ở LIÊN XÔ

(Trích Bản tin tham khảo khoa học và kỹ thuật)
nước ngoài số 38

DƯỚI đây là nội dung những câu hỏi và trả lời trong cuộc phỏng vấn của báo "Tin tức Mát-xcơ-va" với đồng chí Valentin Sokolovsky, phó chủ tịch Ủy ban nhà nước Liên xô về thủy văn và kiểm soát môi trường thiên nhiên xung quanh vấn đề bảo vệ môi trường.

Hỏi : Ở Liên xô đang làm và đã làm những gì về vấn đề này ?

Đáp : Lưu vực của biển là những vùng công nghiệp lớn. Lấy ví dụ lưu vực biển Caspien.

Hàng năm cơ sở chống ô nhiễm đã được xây dựng trên sông Volga, sông Ural và các con sông khác thuộc lưu vực này. Điều có ý nghĩa quan trọng đặc biệt là ở đây có các hệ thống rộng lớn và có hiệu quả xử lý lại nước để cho lượng nước đó có thể dùng được nhiều lần.

Kết quả là các sông thuộc lưu vực này và biển Caspien ít bị ô nhiễm. Nước sông Volga hiện nay chỉ chứa một nửa sản phẩm dầu, các chất nitrogen và đồng so với cách đây 5 năm.

Những biện pháp tương tự cũng được thực hiện ở các lưu vực Biển Đen, biển Azôv và biển Baltic, ở các nơi này đã có đặt các hệ thống làm sạch nước tại hơn 140 thành phố và khu công nhân.

Trong kế hoạch 5 năm vừa qua (1976 - 1980), việc thải nước bị ô nhiễm trong cả nước giảm đi 28%, 50.000 triệu rúp tức là 2,5% thu nhập quốc dân đã được chi cho công tác bảo vệ môi trường.

Hỏi : Đặc điểm của chính sách môi trường của Liên xô là những gì ?

Đáp : Trước hết, chính sách đó dễ thực hiện vì tất cả tài nguyên thiên nhiên và tất cả nền công nghiệp đều thuộc về nhà nước, thuộc về nhân dân.

Tổ chức quản lý của bất kỳ nhà máy công nghiệp nào đều phải chịu trách nhiệm về mặt pháp lý đối với công tác bảo vệ môi trường giống như trách nhiệm đối với sản xuất. Một kế hoạch và ngân sách duy nhất ở cấp địa phương và cấp toàn quốc là điều đảm bảo để cho những biện pháp cần thiết được thực hiện về mặt này. Cần phải chỉ rõ rằng chi phí để xây dựng các trạm làm sạch nước tại các nhà máy mới và hiện đại chiếm khoảng 18 - 20% vốn cố định của các nhà máy đó.

Liên xô có đạo luật đặc biệt về bảo vệ môi trường, về sử dụng hợp lý và tái sinh sản tài nguyên thiên nhiên và đã ấn định các tiêu chuẩn về mức tích tụ tối đa cho phép của các chất độc hại trong khí quyển, nước và đất.

Những tiêu chuẩn đó quy định hàm lượng của hơn 2.200 hợp chất hóa học trong môi trường tự nhiên và trong lương thực thực phẩm.

Hỏi : Ai thực hiện quyền kiểm soát ?

Đáp : Nhiều cơ quan làm từ các ủy ban riêng của Xô-viết địa phương tới các cơ quan thanh tra của nhà nước trực thuộc các bộ và các cục. Ủy ban của chúng tôi là tổ chức lãnh đạo trong lĩnh vực này. Ủy ban này có các văn phòng ở các vùng lãnh thổ và các trung tâm kiểm soát môi trường, ở các trung tâm này có các phòng thí nghiệm và chuyên viên hóa chất trong lĩnh vực xây dựng và xây dựng lại các nhà máy trong đó có quy định các biện pháp kiểm soát ô nhiễm không khí và giám sát việc thi hành các biện pháp đó. Đã thiết lập hàng nghìn trạm và trung tâm kiểm soát để theo dõi môi trường và các nguồn gây ô nhiễm. Mạng lưới này thường xuyên được mở rộng và cải tiến.

Những nhà máy nào vi phạm các tiêu chuẩn về ô nhiễm có thể bị đóng cửa tạm thời cho tới khi thi hành các biện pháp cần thiết, thậm chí bị đóng cửa hẳn.

Hỏi : Xin nêu ví dụ về việc này ?

Đáp : Dựa trên kết quả của các công trình nghiên cứu về sinh thái, trên 300 nhà máy ở Mát-xcơ-va đã được chuyển khỏi các vùng trong lãnh thổ các khu rừng được bảo vệ, nhà xưởng của họ được giao cho những cái gọi là "nhà máy sạch". Trên 40 nhà máy công nghiệp có hại về mặt sinh thái đã bị đóng cửa hoặc chuyển khỏi Leningrad.

Hiện nay, cần phải có ý kiến của giới thông thạo về sinh thái trước khi thiết kế và xây dựng bất kỳ một xí nghiệp nào. Lấy ví dụ các nhà sinh thái đã 2 lần bác bỏ dự án xây dựng nhiều nhà xưởng của nhà máy kéo Chaboksarav (vùng Volga) vì các biện pháp bảo vệ không khí không đầy đủ (người ta đã hỏi ý kiến các nhà sinh thái học khi khởi thảo dự án xây dựng nhà máy quan trọng này).

Hỏi : Có xảy ra những chuyện mâu thuẫn không ?

Đáp : Dĩ nhiên là có. Một số giám đốc vi phạm luật lệ về bảo vệ môi trường khi thực hiện một kế hoạch nào đó. Nhưng chúng tôi có nhiều người giúp sức, kể cả các công đoàn và các hội bảo vệ thiên nhiên tồn tại ở tất cả các nước cộng hòa Xô viết. Riêng hội ở liên bang Nga có 32 triệu hội viên. Họ báo cho chúng tôi biết những vụ vi phạm, tổ chức các tuần lễ trồng cây và hoa, những ngày quan sát chim ruộng, v.v... đồng thời cũng tổ chức các hoạt động giáo dục. Họ đã góp sức trồng một triệu khóm hoa hồng (nghĩa là mỗi người một khóm) tại thành phố Donetsk (Ukraina), một trung tâm công nghiệp than và thép.

Hỏi : Lý thú nhất là chính sách môi trường đối với công tác phát triển công nghiệp ở Xi-bi-ria và vùng viễn đông của Liên xô. Xin đồng chí cho biết ý kiến về điểm này.

Đáp : Kế hoạch đề ra chủ trương nhiều mức độ cho công cuộc phát triển công nghiệp ở khu vực rộng lớn này và sử dụng hợp lý đi đôi với việc bảo vệ tài nguyên thiên nhiên.

Các hoạt động kinh tế của con người đã làm cho các hệ sinh thái của Xi-bi-ria không ổn định và rất dễ phá hủy. Các quá trình tái sinh thiên nhiên bị chậm lại

vì những điều kiện khắc nghiệt về môi trường : băng tuyết vĩnh cửu, mùa đông kéo dài, nhiệt độ có thể xuống tới -60° v.v...

50 viện nghiên cứu và nhiều tổ chức trực thuộc cấp bộ đã tham gia các công tác có liên quan đến các vấn đề môi trường của Xi-bia.

Lấy ví dụ hồ Baikal cái hồ chứa tới 20% nước ngọt của cả thế giới. Một vùng bảo tồn rộng lớn đã được xây dựng quanh hồ, việc chiếm đất làm kho và xây dựng nhà máy bị hạn chế, nhiều cơ sở làm sạch nước đã bảo vệ không để nước hồ bị nhiễm bẩn. Ở khu vực này việc dùng nhiều loại chất nông hóa bị cấm.

Trong những thập kỷ tới, dân số Xi-bia sẽ tăng lên nhiều nhất là ở khu vực đường sắt Baikal - Amur. Các trung tâm công nghiệp mới đã có kế hoạch xây dựng trong đó chất phế thải của nhà máy này sẽ được dùng làm nguyên liệu cho nhà máy kia. Như vậy sẽ có nghĩa là không có phế liệu và không có tình trạng ô nhiễm đối với nước, thực vật và động vật.

Ở Yakutia chẳng hạn, những biện pháp bảo tồn có hiệu quả đã duy trì được số thú vật săn bắn mặc dầu công cuộc phát triển công nghiệp được đẩy mạnh và dân số đến đây đông. Trước kia, tình hình ở đây hoàn toàn khác hẳn.

Hỏi : Một việc làm câu thả thú rất khó sửa, có phải như vậy không ?

Đáp : Nhà nước phải mất hàng mấy chục năm và những món tiền lớn thì mới khôi phục được tại nhiều vùng số lượng thú vật săn bắn quý giá. (Những thú vật này trước đây sắp bị tuyệt chủng vì nạn săn bắn không hạn chế qua nhiều thế kỷ).

Đã có thời rừng Xi-bia có rất nhiều chồn hắc điều (sable). Nhưng lúc nhà nước Xô-viết ra đời, giống thú quý này chỉ còn lại ở 2 khu vực nhỏ. Thế rồi giống chồn này được nuôi ở một số khu chăn nuôi thú hoang dã của nhà nước và sau chiến tranh được phân bố đến các khu rừng Xi-bia. Hiện nay giống chồn này tăng lên nhiều và riêng ở Yakutia đã có trên 100.000 con.

Trước đây chỉ còn mấy trăm Sơn dương còn lại ở Kazakhstan. Ngày nay đã có 2 triệu con.

Liên xô có 136 khu nuôi dã thú của nhà nước chiếm diện tích 11 triệu héc-ta bằng cả Ireland và Bỉ cộng lại. Trong kế hoạch 5 năm hiện tại còn dự liệu thành lập thêm 20 khu nữa. Ngoài ra còn có 1.500 khu đặc biệt để bảo vệ một số thảo mộc và động vật đặc biệt.

Hỏi : Những biện pháp liên quan đến việc tái sinh rừng - những xí nghiệp xanh sản sinh Oxygen - có hiệu quả như thế nào ?

Đáp : Trong những năm qua số rừng được trồng nhiều hơn số rừng bị đốn ở Liên xô. Liên xô đứng đầu thế giới về mặt trồng rừng - từ 8 đến 10 triệu héc-ta trong mỗi thời kỳ kế hoạch 5 năm. Hàng trăm ngàn héc-ta vành đai rừng bảo vệ đã được tạo ra trên đất của nông trường quốc doanh và nông trang tập thể.

Hỏi : Thế giới lúc nào cũng phải đương đầu với những vấn đề mới về sinh thái. Con số xe hơi gây ô nhiễm không khí ở các thành phố chúng ta thường xuyên tăng lên. Khoa học ngày nay và ngày mai có những khả năng nào để giải quyết những vấn đề này ?

Đáp : Những thay đổi về môi trường do hoạt động của con người gây ra chắc chắn là sẽ tăng lên. Tuy nhiên, những tiến bộ về khoa học và kỹ thuật một mặt tạo ra những điều kiện góp phần làm ô nhiễm môi trường nhưng mặt khác lại cung cấp những biện pháp để bảo vệ môi trường. Tiến bộ này đã đem lại cho con người một sự hiểu biết sâu sắc hơn về những quan hệ rất tế nhị trong tự nhiên, giúp con người tạo những kỹ thuật khiến cho công nghiệp và tự nhiên hoàn toàn có thể cùng tồn tại với nhau. Vấn đề ô tô sẽ được giải quyết và những chiếc xe mới an toàn về mặt sinh thái sẽ ra đời, chẳng hạn như ô tô điện.

Đương nhiên là khi thiên nhiên bị tàn phá và những người sử dụng tài nguyên thiên nhiên làm như vậy trên cơ sở "hết đời mình là hết tất" thì những hậu quả dẽ ra cơ thể là không thể đảo ngược được và rất tai hại. Các chuyên viên Liên hợp quốc cho biết do các rừng ở vùng Sông Amazon bị tàn phá một cách thô bạo nên vùng đó có thể trở thành một sa mạc Sahara mới mà hậu quả của tình trạng này sẽ là những nạn hạn hán thường xuyên ở châu Âu và Bắc Mỹ.

Các công ty độc quyền siêu quốc gia đồ xả nhau đi tìm lợi nhuận với bất cứ giá nào trong khi lại giả nhân giả nghĩa huênh hoang về "cái giá tất yếu phải trả" cho tiến bộ kỹ thuật mà không hề xem xét tới những lợi ích đối với loài người đã dẫn tới những hậu quả như đã nói ở trên khiến cho nhiều nhà sinh thái học ở phương Tây hết sức bi quan.

Khoa học hiện đại đã khá thành công trong việc tạo ra nền kỹ thuật mới. Kỹ thuật không có phế liệu hoặc có rất ít (chúng ta đã thấy một số thành tựu về mặt này khoảng 30% lượng axit sulphuric của Liên xô là chế từ khói), sử dụng nước theo chu trình khép kín, xử lý và sử dụng phế liệu, đây là những biện pháp cụ thể để tiết kiệm và sử dụng hợp lý tài nguyên thiên nhiên.

Con người có mọi thứ trong tay khi con người sống trong những điều kiện xã hội thuận lợi.

Hiện nay chúng ta vẫn còn biết ít hoặc chưa biết gì về tài nguyên nằm ở trung tâm quả đất, ở các đại dương về năng lượng sạch của mặt trời và về khoáng vũ trụ bao la ... Khoa học và kỹ thuật của tương lai sẽ sử dụng những cái đó phục vụ con người.

Để kết luận xin trích lời của viện sĩ Yevgeny Fyodorov : "sẽ là điều chưa hề có trong lịch sử nếu khoa học không thể giải quyết những vấn đề đặt ra cho con người. Và chiều hướng hiện tại mà khoa học nói chung và các khoa học về quả đất nói riêng đang phát triển làm cho chúng ta tin tưởng rằng những vấn đề này sẽ được giải quyết"../.

(Theo Moscow News, số 19 - 1981)